

Якім планаваўся папярэдні скарынаўскі юбілей?..

Не за гарамі 2025 год... Краіна будзе адзначаць 535 гадоў з дня нараджэння легендарнага ўсходнеславянскага першадрукара Францыска Скарыны (каля 1490—1551). І яшчэ ў 2025-м — 500 гадоў з часу выдання скарынаўскага «Апостала», якім завяршылася шматкніжжа, народжанае друкарскім, асветніцкім талентам нашага слаўтага суайчынніка.

Францыска Скарыну па праве называюць і пісьменнікам. Найвыдатнейшы гістарычны дзеяч Беларусі (пра што сведчыць і маштаб ушанавання яго ў назвах вуліц, плошчаў, навучальных устаноў, усталяванне ў незалежнай і суверэннай Рэспубліцы Беларусь узнагарод з яго імем — медаль Францыска Скарыны і ордэн Францыска Скарыны, а яшчэ — помнікі ў розных гарадах Беларусі) пакінуў такі выразны след, што ўплывы яго распаўсюджваюцца і будуць распаўсюджвацца на стагоддзі... І не дзіўна, што да чарговай скарынаўскай даты Саюз пісьменнікаў БССР звяртаўся ў ЦК Кампартыі Беларусі з канкрэтнымі прапановамі, якія лічыў патрэбнымі рэалізаваць у знак ушанавання першадрукара.

Ліст у ЦК КПБ падпісаны сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Валерыем Скварцовым. Тут варта крыху нагадаць, што Валерый Скварцоў —

Паўтары старонкі тэксту, адно пасяджэнне, дзе разглядалася канкрэтнае пытанне («Аб падрыхтоўцы да 500-годдзя беларускага першадрукара, вучонага, асветніка і культурнага дзеяча, перакладчыка і пісьменніка эпохі Адраджэння Францыска Скарыны») — і цэлая праграма, разлічаная амаль на два гады працы! Супольнай, заўважым!.. Пісьменніцкая арганізацыя выклала пазіцыю творчай грамадскасці, выклала сваю пазіцыю... І помнік у выніку з'явіўся. Не адразу, але ўсё ж... І музей гісторыі кнігадрукавання заснавалі. І гомельскаму ўніверсітэту надалі імя першадрукара.

зусім не пісьменнік. Працаваў вызваленым сакратаром парткама Белтэлерадыёкампаніі — у тым ліку і ў часы кіраўніцтва ёй Генадзем Бураўкіным. У Саюз

Помнік Францыску Скарыну каля Нацыянальнай бібліятэкі.

пісьменнікаў прыйшоў сакратаром па арганізацыйных пытаннях. Была і такая пасада. Пасля, ужо на пачатку новага стагоддзя, некалькі месяцаў паспеў пакіраваць Белтэлерадыёкампаніяй. Але раптоўна памёр...

19 ліпеня 1988 года Валерый Скварцоў піша ў ЦК: «...Саюз пісьменнікаў БССР, разгледзеўшы пытанне "Аб падрыхтоўцы да 500-годдзя беларускага першадрукара, вучонага, асветніка і культурнага дзеяча, перакладчыка і пісьменніка эпохі Адраджэння Францыска Скарыны", вырашыў прасіць дырэктыўныя органы стварыць юбілейны камітэт па падрыхтоўцы да 500-годдзя Ф. Скарыны. Мяркуем, што на абмеркаванне юбілейнага камітэта неабходна вынесці наступныя пытанні:

а) адкрыць у Мінску помнік Ф. Скарыну, папярэдне аб'явіўшы конкурс;

б) заснаваць музей гісторыі беларускай кнігі, кнігадрукавання імя Ф. Скарыны, дзе будуць кнігі па ўсіх галінах ведаў;

в) назваць імем Ф. Скарыны вуліцу ў цэнтры Мінска, замест існуючай маленькай на ўскраіне горада;

г) надаць імя Ф. Скарыны Гомельскаму ўніверсітэту і ўстанавіць студэнцкую прэмію яго імя;

д) арганізаваць да юбілею Ф. Скарыны мастацкую выстаўку;

е) правесці конкурс на найлепшы мастацкі твор, прысвечаны Ф. Скарыну і яго паслядоўнікам;

ж) заказаць настольныя бюсты Ф. Скарыны для сярэдняй вытворчасці;

з) выпусціць юбілейныя медалі, маркі, канверты;

к) правесці вялікае рэспубліканскае свята ў 1990 г., агульнагарадскі вечар у Мінску і свята кнігі ў Полацку;

м) правесці юбілейную сесію АН БССР;

н) запрасіць на ўрачыстасці пісьменнікаў з ЧССР, ПНР, Літвы;

о) міністэрству народнай асветы БССР правесці скарынінскую школьную алімпіяду;

п) даручыць СП БССР і АН БССР арганізаваць спецвыпуск юбілейнай газеты, прысвечаны Ф. Скарыну».

Паўтары старонкі тэксту, адно пасяджэнне, дзе разглядалася канкрэтнае пытанне («Аб падрыхтоўцы да 500-годдзя беларускага першадрукара, вучонага, асветніка і культурнага дзеяча, перакладчыка і пісьменніка эпохі Адраджэння Францыска Скарыны») — і цэлая праграма, разлічаная амаль на два гады працы! Супольнай, заўважым!.. Пісьменніцкая арганізацыя выклала пазіцыю творчай грамадскасці, выклала сваю пазіцыю... І помнік у выніку з'явіўся. Не адразу, але ўсё ж... І музей гісторыі кнігадрукавання заснавалі. І гомельскаму ўніверсітэту надалі імя першадрукара. Увогуле, у нашай краіне прыгожыя ўніверсітэцкія назвы: у Магілёве ўніверсітэт носіць імя Аркадзя Куляшова; у Гродне — імя Янкі Купалы; у Брэсце — універсітэт імя А. С. Пушкіна... Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт носіць імя І. П. Шамякіна. Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт — імя Максіма Танка. Чаму, напрыклад, Палескі дзяржаўны ўніверсітэт, які працуе ў Пінску, не назваць імем народнага песняра Беларусі Якуба Коласа?!

Зварот пісьменнікаў у ЦК КПБ адносна дэталізацыі ў мерапрыемствах па святкаванні 500-годдзя Францыска Скарыны — праява грамадскай пазіцыі літаратараў, іх клопат пра тое, каб не забыліся... Зразумела, што вялікія справы так і трэба рабіць — талакой, папярэдне абмеркаваўшы на розных узроўнях.

Наперадзе — 535-годдзе Скарыны, 500-годдзе выдання «Апостала»... Аб'яднацца б усім зараз і выкласці не меней цікавую агульную юбілейную праграму... Такая падрыхтоўчая праца нагадвае пра гістарычны грунт нашай Айчыны, даводзіць моладзі, адкуль, з якіх вытокаў пайшла наша культура. Тым болей, што цяпер новыя ініцыятывы здольны абaperціся на зробленае нашымі папярэднікамі. У тым ліку — і напрыканцы XX стагоддзя.

Кастусь ЛЕШНІЦА